

Koncepčný materiál: Učebné odbory súkromných elokovaných pracovísk stredných odborných škôl a prepojenie na trh práce

Abstrakt

Okrem štátnych stredných odborných škôl sa na Slovensku prevádzkujú aj súkromné odborné stredné školy. Ich počet nie je síce až taký alarmujúci ako v prípade štátnych, ale i napriek tomu sú zriadené v blízkosti marginalizovaných rómskych komunít a podporujú tak model segregačného vzdelávania.

Úvod

Dlhodobý nepriaznivý vývoj vzdelanostnej úrovne obyvateľov z rómskych komunít bol predmetom viacerých stratégií a prístupov. Podľa štúdie UNDP z roku 2010, ktorá sa zaoberá aj dôvodmi nepokračovania v štúdiu na strednej škole, za najvýraznejší dôvod uviedli respondenti zo segregovaných komunít (33,6 % rómskych respondentov) nezáujem o školu alebo učenie, druhým dôvodom nepokračovania v štúdiu bol nedostatok financií (29,2 %). Ďalšie výraznejšie dôvody skončenia vzdelávania na úrovni základnej školy uviedli respondenti pomoc v domácnosti (14 %), svadba a založenie rodiny (10,6 %).¹

Z pohľadu vzniku elokovaných pracovísk stredných odborných škôl je najdôležitejším materiálom stratégia vlády SR z roku 2008 Solidarita-Integrácia-Inklúzia, v ktorej prvýkrát uvádza návrh na vznik elokovaných tried s možnosťou odborného vzdelávania priamo v obci s vysokou koncentráciou rómskeho obyvateľstva.²

Ďalším materiálom je stratégia z roku 2012 s názvom Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020, v ktorej jedným z troch opatrení v oblasti stredoškolského vzdelávania je vznik elokovaných pracovísk stredných odborných škôl, ktoré majú zvýšiť absolventov stredného stupňa vzdelávania.³

V októbri 2012 vyhlásila Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ v operačnom programe Vzdelávanie výzvu na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok s názvom *Podpora vzdelávania príslušníkov*

¹ UNDP: Report on the Living Conditions of Roma Households in Slovakia in 2010. Bratislava: UNDP, 2012, dostupné na <http://www.eurasia.undp.org/content/dam/rbec/docs/Report-on-the-living-conditions-of-Roma-households-in-Slovakia-2010.pdf>

² Strednodobá koncepcia rozvoja rómskej národnostnej menšiny v Slovenskej republike SOLIDARITA-INTEGRITA-INKLÚZIA 2008 – 2013

³ Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity: Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020

marginalizovaných rómskych komunit prostredníctvom podpory elokovaných pracovísk stredných odborných škôl. Na výzvu bolo uvoľnených 7 mil. eur.⁴

Do dnešného dňa nebol tento model vzdelávania zo strany ministerstva školstva empiricky vyhodnotený, aby sa verejnosti poskytli údaje o tom, aký dopad na integráciu obyvateľov z marginalizovaných rómskych komunit má tento spôsob vzdelávania a či sú finančné prostriedky vynakladané každoročne na elokované pracoviská stredných odborných škôl aj efektívne.⁵

Súkromné elokované pracoviská stredných odborných škôl v blízkosti marginalizovaných rómskych komunit

Súbežne so štátnymi elokovanými pracoviskami stredných odborných škôl sa začali otvárať aj súkromné elokované pracoviská. V školskom roku 2018/2019 evidujeme celkom 44 elokovaných pracovísk stredných odborných škôl na území Slovenskej republiky.

	Počet súkromných elokovaných pracovísk 31. 3. 2014	Počet súkromných elokovaných pracovísk 30. 4. 2017	Počet súkromných elokovaných pracovísk 31. 10. 2018
Bratislavský kraj	2	4	4
Trnavský kraj	7	3	3
Trenčiansky kraj	1	1	1
Nitriansky kraj	3	1	
Žilinský kraj	6	5	6
Prešovský kraj	13	20	20
Banskobystrický kraj	1	2	2
Košický kraj	4	8	5
Spolu:	36	44	44

ZDROJ: CVTI SR, 2019

⁴ Agentúra MŠVVaŠ SR: OPV-2012/3.1/04-SORO

⁵ BALÁŽOVÁ, Z.: Elokované pracoviská stredných odborných škôl pri marginalizovaných rómskych komunitách. Cesta k začleneniu alebo vylúčeniu rómskej mládeže? CVEK. Bratislava 2015, dostupné na <http://cvek.sk/wp-content/uploads/2015/11/Elokovane-pracoviska-final-1.pdf>

Ich počet síce v porovnaní so štátnymi elokovanými pracoviskami⁶ nerastie tak rapídne, ale spolu so štátnymi zariadeniami evidujeme 117 elokovaných pracovísk stredných odborných škôl.

Údaje k 31. 10. 2018	Počet štátnych elokovaných pracovísk	Počet súkromných elokovaných pracovísk
Bratislavský kraj	1	4
Trnavský kraj	3	3
Trenčiansky kraj	5	1
Žilinský kraj	1	3
Nitriansky kraj	1	6
Banskobystrický kraj	3	20
Prešovský kraj	14	2
Košický kraj	45	5
Spolu:	73	44
SPOLU : Elokované pracoviská SOŠ	117	

ZDROJ: CVTI SR, 2019

Medzi najväčšie súkromné stredné odborné školy s elokovanými pracoviskami, ktoré sú zriadené v blízkosti marginalizovaných rómskych komunít, patria Súkromná stredná odborná škola ELBA Prešov, Súkromná stredná odborná škola Giraltovce a Spojená škola – Súkromná stredná odborná škola Kežmarok.

Názov:	Súkromná stredná odborná škola ELBA, Smetanova 2, Prešov
Zriaďovateľ:	Ing. Emil Blicha – ELBA, Palárikova 26, Prešov
Elokované pracoviská:	6
	Terňa, Hlavná 113/68
	Chmeľov, Chmeľov 161
	Humenné, Laborecká 66
	Svinia, Záhradnícka 83/19
	Zborov, Školská 478
	Varhaňovce 62
2-ročné učebné odbory	potravínárska výroba, praktická žena, textilná výroba, stavebná výroba, poľnohospodárska výroba, lesná výroba
3-ročné učebné odbory	murár, tesár, montér suchých stavieb, podlahár, technicko-administratívny pracovník

ZDROJ: [HTTPS://SSOSELBA.EDUPAGE.ORG](https://SSOSELBA.EDUPAGE.ORG)

⁶ Podľa údajov CVTI SR od roku 2015 vzrástol počet štátnych elokovaných pracovísk stredných odborných škôl o 17 pracovísk v rámci celého územia SR.

Názov:	Súkromná stredná odborná škola, Dukelská 33, Gíraltovce
Zriaďovateľ:	K. B. REAL, s. r. o., Dukelská 31, Gíraltovce
Elokované pracoviská:	6
	Gíraltovce, Kukoreliho 30
	Gíraltovce, Dukelská 47/51
	Gíraltovce, Dukelská 31/35
	Gíraltovce, Dukelská 30/34
	Gíraltovce, Kpt. Nálepku 1
	Marhaň 115
2-ročné učebné odbory	stavebná výroba, výroba konfekcie, praktická žena
3-ročné učebné odbory	hostinský, kuchár, murár

ZDROJ: [HTTPS://SSOSGÍRALTOVCE.EDUPAGE.ORG](https://ssosgíraltovce.edupage.org)

Názov:	Spojená škola – Súkromná stredná odborná škola, ul. Biela voda 2, Kežmarok
Zriaďovateľ:	Biela voda, n. o., Biela voda 2, Kežmarok
Elokované pracoviská:	7
	Jakubovany, Jakubovany 151
	Ľubotín, Ľubotín 381
	Podsadek 1648, Stará Ľubovňa
	Ihľany, Ihľany 128
	Krížová Ves, Krížová Ves 186
	Podhorany, Podhorany 64
	Malčice, Malčice 347
2-ročné učebné odbory	výroba konfekcie, spracúvanie dreva, stavebná výroba
3-ročné učebné odbory	krajčír – dámske odevy, murár, kaderník, umelecký kováč a zámočník, umelecký stolár

ZDROJ: [HTTPS://WWW.SSOS-KEZMAROK.SK](https://www.ssos-kežmarok.sk)

Alarmujúce sú údaje týkajúce sa počtov študentov a študentiek v jednotlivých odboroch. Ako vidieť z tabuľky nižšie, najviac študentov a študentiek v dvojročných učebných odboroch eviduje Súkromná spojená škola v Kežmarku, ktorej miera nezamestnanosti absolventov sa pohybuje nad 20 %, čo školu zaraďuje medzi prvých dvadsať škôl s najväčšou mierou nezamestnanosti absolventov.

	Dĺžka	Počet študentov v ročníku		
		1.	2.	3.
Súkromná SOŠ ELBA, 08001 Prešov, Smetanova 2***Ing. Emil Blichá - ELBA				
murár	3	1	9	8
technicko-administratívny pracovník	3	12	14	11
praktická žena	2	5	1	
stavebná výroba	2	19	2	
Súkromná SOŠ, 08701 Giraltovce, Dukelská 33***K. B. REAL, s. r. o.				
murár	3	13	9	7
kuchár	3	6	8	9
hostinský, hostinská	3	13	13	12
praktická žena	2		10	
výroba konfekcie	2	11		
stavebná výroba	2	18	16	
Súkromná spoj. škola, 06001 Kežmarok, Biela voda 2 *** Biela voda, n. o.				
krajčír – dámske odevy	3	13	23	15
murár	3	4	6	
kaderník	3		13	
umelecký kováč a zámočník	3			3
umelecký stolár	3	2	5	6
výroba konfekcie	2	37	23	
spracúvanie dreva	2	24	7	
stavebná výroba	2	16	22	

ZDROJ: CVTI SR, 2019

Údaje o nezamestnanosti absolventov stredných škôl uvedené nižšie v tabuľke zahŕňajú samozrejme počty absolventov aj ostatných študijných odborov v danej škole, ale napríklad v Súkromnej spojenej škole Kežmarok študuje okrem vyššie uvedených ďalších 51 študentov a študentiek v externej forme štúdia, takže je možné predpokladať, že absolventská miera nezamestnanosti sa viac menej týka dvojročných a trojročných odborov v dennom štúdiu.

Podobne je na tom aj Súkromná stredná odborná škola ELBA, kde na štvorročných študijných odboroch študuje 66 študentov a študentiek a na trojročných a dvojročných odboroch 82 študentov.

A taký istý trend je možné pozorovať aj v prípade Súkromnej strednej odbornej školy v Giraltovciach, kde počet študentov v štvorročnom a pomaturitnom štúdiu je spolu 91, pričom v trojročných a dvojročných odboroch študuje spolu 145 študentov.

Vzhľadom na vyššie uvedené je možné konštatovať, že údaje týkajúce sa nezamestnanosti absolventov stredných škôl sa vo väčšej miere týkajú práve dvojročných a trojročných učebných odborov. Všetky tri nami vybrané súkromné stredné odborné školy sa nachádzajú

v prvej dvadsiatke stredných škôl, ktoré majú v Prešovskom kraji najvyššiu absolventskú mieru nezamestnanosti.

Nezamestnanosť absolventov stredných škôl v Prešovskom kraji (september 2018 - máj 2019)						
p.č.	Názov školy	Ulica	Obec	Absolventi 2017+2018	Nezamestnan í absolventi 9/2018	AMN ⁷ (v %) 9/2018
1.	Spojená škola	Čaklov 249	Čaklov	31	14	45,2 %
2.	Spojená škola	Kollárova 10	Prešov	72	31	43,1 %
3.	Stredná odborná škola	A. Dubčeka 963/2	Vranov nad Topľou	155	53	34,2 %
4.	Obchodná akadémia	Komenského 5	Bardejov	66	19	28,8 %
5.	Súkromná stredná odborná škola ELBA	Smetanova 2	Prešov	42	12	28,6 %
6.	Stredná zdravotnícka škola milosrdného Samaritána	Sovietskych hrdinov 80	Svidník	26	7	26,9 %
7.	Hotelová akadémia Jána Andraščíka	Pod Vinbargom 3	Bardejov	183	46	25,1 %
8.	Súkromná hotelová akadémia	Volgogradská 8	Prešov	16	4	25,0 %
9.	Stredná odborná škola polytechnická a služieb arm. gen. L. Svobodu	Bardejovská 715/18	Svidník	89	22	24,7 %
10.	Stredná odborná škola technická	Družstevná 1737	Humenné	215	50	23,3 %
11.	Stredná odborná škola	Garbiarska 1	Kežmarok	217	47	21,7 %
12.	Stredná odborná škola agropotravinárska a technická	Kušnierska brána 349/2	Kežmarok	176	38	21,6 %
13.	Súkromná stredná odborná škola ako organizačná zložka Súkromnej spojenej školy	Biela voda 2	Kežmarok	133	28	21,1 %
14.	Stredná odborná škola obchodu a služieb	Mierová 1973/79	Humenné	223	45	20,2 %
15.	Spojená škola	Štefánikova 64	Bardejov	126	25	19,8 %
16.	Stredná odborná škola drevárska	Lúčna 1055	Vranov nad	152	30	19,7 %

⁷ AMN: absolventská miera nezamestnanosti

			Topľou			
17.	Spojená škola	SNP 16	Sabinov	148	29	19,6 %
18.	Stredná umelecká škola	Slavkovská 19	Kežmarok	37	7	18,9 %
19.	Súkromná stredná odborná škola	Dukelská 33	Giraltovce	98	18	18,4 %
20.	Hotelová akadémia	Štefánikova 28	Humenné	127	23	%

ZDROJ: CVTI SR, 2019

Zhrnutie

Každý vyučovací proces má spĺňať tri základné funkcie⁸, ktorými sú vzdelávacia, výchovná a rozvíjacia. Vzdelávacia funkcia slúži na to, aby si žiaci osvojili vedomosti, zručnosti, návyky, ktoré im pomôžu k ďalšiemu vzdelávaniu alebo pripraví žiakov na povolanie. Výchovná funkcia má za cieľ formovať žiakov v morálnych, etických, ekologických otázkach a formovať ich postoje, presvedčenie v duchu humanizmu a demokracie. A rozvíjacia funkcia má žiakov pripraviť na prostredie, resp. socializovať ich a začleniť ich do spoločnosti.

Elokované pracoviská zriadené v blízkosti marginalizovaných rómskych komunít nie sú celkom presvedčivým modelom v napĺňaní funkcií didaktického procesu a vo všetkých troch oblastiach je možné tento model spochybníť.

Ich prepojenie na trh práce je diskutabilné, ak sa všetky tri súkromné stredné odborné školy s najväčším počtom elokovaných pracovísk v blízkosti marginalizovaných rómskych komunít nachádzajú v rebríčku dvadsiatich stredných odborných škôl s najväčšou absolventskou mierou nezamestnanosti.

Taktiež by malo byť prioritou, aby čo najväčší počet študentov a študentiek absolvovalo odborné vzdelávanie ukončené maturitnou skúškou, pretože je alarmujúce, ak na troch súkromných stredných odborných školách máme v dvojročných a trojročných učebných odboroch vyše 440 študentov a študentiek a na štvorročných máme len niečo vyše 200 študentov a študentiek. To znamená, že dvojnásobný počet študentov a študentiek a prevažne z rómskych marginalizovaných komunít študuje na trojročných a dvojročných učebných odboroch, ktoré majú veľmi nízke uplatnenie na trhu práce.

⁸ TUREK, I.: Didaktika. Bratislava : Iura Edition, 2008, s. 21

V neposlednom rade je dôležité, že tento model vzdelávania nenapĺňa v žiadnom prípade socializačnú funkciu, resp. začleňovanie do spoločnosti, vytváranie si sociálnych väzieb aj mimo svoju komunitu a to je veľmi alarmujúce.

Odporúčania:

1. Reforma odborného vzdelávania a zrušenie dvojročných učebných odborov na všetkých stredných odborných školách.

Tento článok je súčasťou projektu Politiky zamestnanosti realizovaného Inštitútom zamestnanosti. Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu v rámci OP EVS .

Aktivita: Zapájanie do trhu práce, február 2019

Merateľný ukazovateľ: P0178

Súvis s projektom: Táto analýza súvisí s aktivitou 1. Potreby trhu práce a učebné odbory stredných odborných škôl úzko súvisia so zlepšením zapájania sa do zamestnanosti osôb najviac vzdialených od trhu práce. Predpokladom pre zapojenie sa do trhu práce je získanie kvalitného vzdelania a vybudovanie si sociálnych väzieb, čo kvôli nízkokvalifikovaným učebným odborom nie je možné.

viac na www.iz.sk